

II.2.1. Dva světy: Jih a sever

Materiál 5.:

Zájem italských renesančních humanistů o kontakty s Karlem IV.

⇒ dvě skutečnosti Karlova zájmu o humanismus:

- 1) znalost italského veřejného života na počátku třicátých let (zástupce Jana Lucemburského v italské lucemburské signorii);
- 2) v duchu francouzských tradic toužil získat pro lucemburskou dynastii znovu císařskou korunu

⇒ s prvním průkopníkem raného humanismu se Karel setkal prostřednictvím jeho literárního díla – byl to **Dante Alighieri** (1265 – 1321); byl ovlivněn zejména jeho spisem *Monarchia*, který se svým způsobem stal politickým modelem pro základní pojetí vládařské moci Karla IV. jako českého krále a zvláště jako krále a císaře Svaté říše římské

⇒ **Marsilius z Padovy** (1275/80 – 1342/43) – italský teolog, lékař, profesor. Jeho model vlády byl založen na myšlence suverenity lidu, z jehož vůle má pocházet veškerá světská moc. Hlavním dílem je spis *Defensor pacis* (Obránce míru) – pro Karla IV. nepřijatelný, protože byl jednostranný a vedl k mocenské konfrontaci s institucí papežství

⇒ Odlišnou ideu suverénního císařství, založenou na vítězství fyzické síly a napodobující císařskou moc v období latinské antiky a pozdního římského císařství hlásal ve svých bojových manifestech tribun římského lidu **Cola di Rienzo** (1313 – 1354). Znepřátelil si papeže Klimenta VI., když 1. srpna 1347 obeslal císaře Ludvíka IV. Bavorského a Karla Lucemburského, aby před jeho tribunálem v Římě obhájili své údajné nároky na titul římského císaře a krále → psanec, musel se skrývat. R. 1350 tajně přijel do Prahy, aby Karla přemluvil k účasti na svém politickém záměru zmocnit se vojenskou silou Říma a obnovit římské impérium v duchu antických tradic. Na žádost Klimenta VI. uvězněn (šlo spíše o ochrannou vazbu než o žalářování). Karel se snažil zabránit tomu, aby byl Cola di Rienzo vydán papežskému tribunálu za života Klimenta VI. → zachránil mu tím život. Cola končí násilnou smrtí z rukou vlastních římských stoupenců

⇒ Za zčásti obdobných okolností se vyvíjely Karlovy styky s předním a obecně uznávaným představitelem italských humanistů, básníkem a myslitelem Franceskem Petrarkou (1304 – 1374). Měl stejné cíle jako Cola di Rienzo. Petrarca se 24. února 1351 obrátil na krále Karla listem s manifestem, vyzývajícím římského krále k mohutnému tažení do Říma k přijetí císařské koruny. Karel odpověděl na Petrarkův list na jaře roku 1351 za stylistické pomoci vězněného Cola di Rienzo. Ačkoli v Petrarkově listě nebyla jediná přímá zmínka o použití násilí k získání hodnosti, moci a uznání římského císaře, Karel vytušil co má na mysli a básníkův požadavek odmítl. Po korunovaci římským císařem (5. dubna 1355) se ale Karel nepokusil uskutečnit Petrarkovy plány na násilné uchopení moci v Itálii, což mu Petrarca vytýkal. Nadále si psali, Karel pozval učence do Prahy (navštívil ji roku 1356).

Materiál 6.:

Dopis Coluccia Salutatioho Joštovi Lucemburskému:

„Nejjasnějšímu knížeti a panu Joštovi, markraběti braniborskému a moravskému. Nejjasnější kníže a vznešený pane, byl bych připojil k obšírnějšímu dopisu, který obdržíš s tímto listem, to, čeho se nyní dotknu. Avšak zdálo se býti příhodnější věci rozdělit, aby příliš dlouhé psaní nepřevyšovalo míru listu a aby soukromé téma nezatěžovalo veřejné věci, kterých jsme se dotkli. Onen list má svůj vlastní obsah, vyzývá ke sjednocení schizmatu, což je věc, která svou závažností nepřipouští žádné spojení s jinými problémy. A zdálo se mi to vhodné také proto, že onen list může hovořit sám za sebe a že se snad bude probírat před očima veřejnosti. Nyní tedy s tebou projednám soukromé záležitosti a jestliže v tomto ohledu naleznu v tvých očích přízeň, jak se domnívám, a jestli ti byla řečena pravda, můžeš mě velmi snadno učinit šťastným.

Nedávno jsi napsal, že jsi objevil rozsáhlou knihu Tita Livia a s tím ses však nespokojil a podotkl jsi, že ses postaral, aby bylo dílo pro mně. Radoval jsem se z toho, co jsi tehdy přátelsky napsal a co jsi tak ochotně nabídl. Nevěřím však, že se u vás skrývá více než třicet knih, které porůznu máme, a nevěnoval jsem se té věci s větším západem. Livius napsal sto čtyřicet dva knih římské historie a nedomníval jsem se, že jsi našel víc než tři dekády. Nyní jsem se však dověděl od ctihodného pana Ondřeje, tvého kancléře, že v klášteře svatého Benedikta v lübecké diecézi se nachází celý Livius nebo větší jeho část v jediném svazku či v několika a v tak starém písmu, že ve vašich zemích je sotva kdo schopen toto písmo číst. Písmo a tvary písmen jsou totiž změněny již tolika staletími, že ti, kteří srovnávají současné písmo s tím nejstarším, stěží postřehnou mezi ním podobu, takže je třeba na písmo pečlivěji zvykat oči i mysl, a proto nejsou schopni číst plynule.

Nicméně věřím, že onu knihu jestliže mi bude dopravena díky tvé přátelské službě celá nebo z poloviny, vyprostím z temnot minulosti, protože jsem tyto starobylé památky zkoumal od mládí. Proto tě pro tvou vznešenost a urozenost tvého rodu, pro tvou statečnost a důstojnost, při Bohu a všech svatých a při veškeré lásce k našim snahám a při všem, co může být smrtelníky nazýváno důležitým a drahým, snažně prosím a žádám, aby ses vynasnažil tuto mou žízeň uhasit. Chtěl jsi svou velkorysostí onen svazek pro mně opsat. Není možné, aby se tak stalo kvůli starobylosti, kterou se liší od písma naší doby, a bylo by to příliš obtížné pro velikost knihy, neřku-li příliš nákladné, což jsem povinen zvážit. Dodrž slovo, ať tvým přičiněním uvidíme tuto knihu v prameni oné starobylosti. Oddaně se za odvděčím a nebudeš litovat ani ty ani otec opat, že jste tuto šlechtnost prokázali muži tolik oddanému vědě. Budu tento dar rozšiřovat po celém světě s chválou a s doporučením tvé laskavosti. Na tobě, který vidí přání svého poddaného, záleží, jestli mi ho splníš.

„Jestli tuto mi dá, svou smrtí ji bohatě splatí.“

Protože jsem poznal, že se velmi těšíš historií, posílám ti knížku „De quibusdam illustribus viris“ – novými autory složenou, malou rozsahem i písmem, jak uvidíš nepatrnou, ale velmi bohatou výmluvností i obsahem – a doufám, že její četba ti bude příjemná. A věz, že jsem ji nechal opsat pro tebe již před časem, avšak nedostatek posílá ji u mne zdržel, dokud jsem ji nesvěřil věrné ruce tvého kancléře a přítele.

Buď zdrav šťastně a dlouho, můj pane.

Ve Florencii 21. srpna 1387.“